

Samhällskunskap

Lag och rätt

BEDÖMNINGSSTÖD I ÅRSKURS 4-6

NAMN: _____

Prov som åter används av Skolverket omfattas av sekretess enligt 17 kap. 14§ offentlighets- och sekretesslagen.

Detta prov åter används av Skolverket t.o.m 2022-01-30

1. Lagar och regler

På olika platser i samhället finns det regler, men det finns också lagar.
Det finns flera skillnader mellan regler och lagar.

Beskriv så utförligt du kan skillnader (1-2 st.) mellan regel och lag!

Försök att förtydliga med hjälp av fakta och exempel

2. Från brott till straff

Uppgift 2-4 handlar om vad som händer med en man som heter Stefan, från det att han begår ett brott till det att han blir dömd och avtjänar sitt straff.

Beväpnad man rånade tobaksaffär

Personalen hotades med kniv och tvingades lämna från sig kontanter.

Tidigt på lördagsmorgonen dök en man upp i tobaksaffären och hotade personalen med kniv. Han krävde att kassan skulle öppnas och att pengarna skulle läggas i hans väska. Mannen flydde från affären med väskan men övermannades senare av väktare och försattes med handfängsel.

I berättelsen nedan får du reda på vad som hände med Stefan som rånade affären. Några ord saknas. Sätt in följande ord på rätt plats i berättelsen! Varje ord ska bara användas en gång. Alla ord ska inte användas.

advokat	diskussion	domaren	dömd
häktad	jury	nämndeman	notarie
målsägande	offer	polisen	rättegång
tilltalad	vittne	åtalad	åklagare

Stefan som rånade affären greps av _____ .

Efter att han blivit gripen fick han sitta _____ , vilket innebär att han fick sitta inlåst medan utredningen fortsatte.

När utredningen var färdig blev Stefan _____ .

Senare genomfördes en _____ där man gick igenom polisens utredning av brottet. Den som skulle bevisa att Stefan var skyldig kallas _____ .

Stefan fick hjälp av en _____ för att försvara sig och berätta sin version av det som hänt. Personalen i butiken kallades som _____ , vilket betyder att hon fick komma och berätta vad hon sett och upplevt.

Till slut bestämdes vilket straff Stefan skulle få, detta kallas att han blev _____ .

Det är _____ som berättar vad straffet blir.

3. Konsekvenser av fängelsestraff

Stefan som begick rånet i affären fick ett års fängelse som straff.

Hur kan fängelsestraffet påverka hans liv och hans familjs liv när han kommer ut igen?

Beskriv 1-3 konsekvenser!

Försök att förtydliga med hjälp av fakta och exempel

4. Människor som begår brott

Stefan som rånade affären dömdes till fängelse. Han började begå brott redan som tonåring och har suttit i fängelse flera gånger förut.

a) Vad kan det bero på att en del människor börjar begå brott? Ge 1-2 orsaker!

b) Vilka åtgärder kan samhället ta till för att minska risken att människor börjar begå brott? Beskriv 1-2 åtgärder och förklara hur dessa åtgärder kan hjälpa till att minska risken att människor börjar begå brott!

Försök att förtydliga dina åtgärder med hjälp av fakta och exempel.

5. Fängelse eller böter?

Böter kan man få om brottet inte är grovt medan man kan få fängelse för grövre brott. Det finns alltså en gräns för när brottet anses vara så grovt att personen får sitta i fängelse.

Tänk dig att man skulle höja gränsen för när man får fängelse så att färre personer hamnade i fängelse men fick höga böter istället.

Beskriv fördelar och nackdelar med att döma brottslingar till böter i stället för fängelse!

Försök att:
- förtydliga dina fördelar och nackdelar med fakta eller exempel
- skriva fördelar och nackdelar för både individ och samhälle!

6. Brott och straff

a) När någon begår ett brott så kan personen dömas i domstol. Fängelse och böter är två exempel på påföljder som man kan dömas till. Skriv två andra exempel på straff eller påföljder som finns i det svenska rättssystemet!

1. _____

2. _____

b) Para ihop beskrivningarna med rätt brott!

Skriv bokstaven för brottets beskrivning framför rätt brott nedan.

Det finns ett brott för mycket, så en rad blir tom.

- A Mollie tar två chokladkakor i en affär. Hon går ut utan att betala.
- B Olle startar en hemsida där han sprider ut en massa lögnen och publicerar bilder på några tjejer i klassen.
- C Simon och Johan bråkar. Simon trycker upp Johan mot väggen och tar struhtag på honom. Efteråt är Johan öm i ryggen och har blåmärken på halsen.
- D Svea vittnar under en rättegång, men när hon svarar på vissa frågor så ljuger hon.
- E Två tjejer på skolan hamnar i bråk med personal vid matsalen. På kvällen går de tillbaka till matsalen och krossar rutorna på samtliga fönster.
- F Roger säljer mobiltelefoner som hans kompis har stulit.
- G Klara får ett sms som säger åt henne att betala tvåhundra kronor. Gör hon inte det kommer hon att få stryk.
- H Mats och hans kompisar ger sig på Josef, med sparkar och slag tar de hans mobiltelefon och springer sedan iväg.
- I Efter skolan får Daniel ett sms från ett okänt telefonnummer där någon hotar att slå honom om han inte håller tyst.

_____ Misshandel

_____ Förtal

_____ Snatteri

_____ Diskriminering

_____ Olaga hot

_____ Skadegörelse

_____ Mened

_____ Rån

_____ Häleri

_____ Utpressning

7. Ett rättssäkert samhälle

Ett demokratiskt samhälle strävar efter att följa de mänskliga rättigheterna. En viktig del av de mänskliga rättigheterna är rättssäkerhet. Här ser du några kännetecken på vad som är viktigt i ett rättssäkert samhälle.

I ett rättssäkert samhälle är det viktigt att:

1. lagarna måste gälla alla.
2. det är staten (polis, domstol) som straffar brottslingar, inte medborgarna själva.
3. alla har rätt till att få sitt åtal prövat i en opartisk domstol innan man fängslas.
4. man kan överklaga sin dom.
5. man kan få ersättning om man blir felaktigt dömd.
6. alla som anklagas för ett brott har rätt att ta hjälp av en advokat.

Välj tre av dem och förklara kortfattat på vilka sätt de är viktiga för att alla ska behandlas rättvist om de anklagas för ett brott! Det kan hjälpa om du försöker tänka dig ett rättssystem utan dessa kännetecken. Se exemplet!

Exempel:

Jag väljer nr **1**

Det är viktigt för att alla ska behandlas lika. Ingen ska få det lättare för att de till exempel har mycket pengar eller inflytelserika kontakter.

Jag väljer nr _____

Jag väljer nr _____

Jag väljer nr _____
